

## VÄESTÖN "KASVATTAMISESTA"

### SUKUTUTKIMUKSEN KEINOJEN AVULLA.

Esityksessä on käytetty mallina tutkimusta, jonka tarkoituksena oli selvittää, miten Kivennavan pitäjä oli selviytynyt isonvihan rasituksista. Pitäjä sijaitsi Karjalan kannaksella Rajaojen tuntumassa kahden valtion, kahden uskonnon ja monen kauppamahdin kiistellessä vallasta alueen maaperällä. Kivennavan nimi tulee ruotsinkielisestä "kifwanebbet"-sanasta, joka merkitsi linnoituksen etuvarustusta. Sellaisena toimi myös seudun asujaimisto.

Itse pitäjä pystyi harvoin antamaan aiheetta sellaisiin toimenpiteisiin, joilla sitä rangaistiin. Se kärsi 400 vuoden ajan sotien, hallan ja kasvavien verojen vuoksi niin, että taloudellinen nousu oli mahdotonta. Päinvastoin sen maat rappeutuivat, talot autioituivat ja talonpojat menettivät omistusoikeutensa maahan. Apua ei tullut.

Kun alue joutui Venäjälle vuonna 1721 pitkän 20 vuotta kestäneen sodan jälkeen, se sai taas selvitä aluksi itseksensä, nytkin sotajoukkoja sietämällä, mutta ei enään itse sotien. Tuli tilaisuus peltojen parantelemiseen, uudenlaisen elämäntavan opettelemiseen suurkaupungiksi kasvavan pääkaupungin kupeessa. 1800-luvulla syntyi elinkeinoksi kehittyvä turismi sen turvaksi, mutta myös uhaksi. Pitäjä kuitenkin vaurastui ja kohentui, vaikka osa sen kyllistä kärsi ajoittain haitoista, joita lahjoitusmaajärjestelmä niille aiheutti.

Vuonna 1727-28 suoritettiin Viipurin läänissä revisio, verotarkastus, joka, venäläisten suurpiirteisyyden takia ehkä, jäi ainoaksi maaveron määräksi 1840-luvulle asti. Verot jähmettyivät tasolle, tosin silloin raskaalle, joka oli vallinnut Ruotsin vallan aikana. Nämä verot mitätöityivät jatkuvan in-

flaation, rahanarvon laskun, väestöliikkeen ja elintason nousun takia. Tilalle tuli muita henkilökohtaisia maksuja, jotka tuntuivat yhtäläisinä rikkaiden ja köyhien kohdalla ja olivat siten epäoikeudenmukaisia, niinkuin verot Suomen puolellakin olivat.

Historiantutkimus käyttää yleensä veronmaksajista kirjoitettuja asiakirjoja tutkimustensa pohjana selvitellessään jonkin alueen asutus- ja talousoloja. Kameraaliset lähteet kertovat vain osatotuuden. Niinpä Kivennavankin väkimääräksi osoittautui aivan toisenlainen määrä kuin henkikirjoista on luettavissa: noin 2800 henkeä eleli pitäjässä vuosien 1732-43 kirkonkijojen mukaan, verotettavia oli vuonna 1736 vain 317. Entiset autiot ja käyttämättömät pellot oli otettu vieraiden tulijoiden haltuun. Tulokkat sulautuivat vähitellen naapurieihin, tilat jakautuivat ilman, että ne olisi merkitty itsenäisinä tiloina veroamaksaviksi, koska ei kirjanpidollinen käytäntö pakottanut ottamaan muuttuneita tilanteita huomioon. Kivennavalla jatkui siis viiveenä samanlainen veronmaksukykyisten ja autioiden merkitsemistapa kuin Suomessa oli ollut tapana aikaisemminkin. Tilat olivat veroteknisesti miltei tasasuuria: 1/4 manttaalin kokoisia oli tarkastuksen jälkeen 85, ylittäviä 72 ja alitettavia 68 kaikkiaan virallisesta 225 tilan määrästä. Kun vanhat autiot oli yhdistetty elinkelpoisiksi tiloiksi, oli veroluku pysynyt samana 97 tilalla, vähentynyt puoleen 31:llä, pienentynyt 54 tilalla, yhdistettyjä oli 43.

Revision mukaan oli pelloista noin 75% hyvän ruokamullan maata, loput hiekka-savimaata. Muitakin hyviä elämissen parantuneita ehtoja oli, vaikka niistä puhuttiin varoen sodan tuhojen

vielä näkyessä. Pitkän rauhan aikana peltoala kolminkertaistui ja muutkin elinkeinot lisäsivät hyvinvointia. Vanhan Suomen aika ei ollut pelkkää tuskaa ja kärsimystä, vaan merkittävää kehitystä tapahtui aloilla, joilla pitäjä voi hyötyä väkirikkaan pääkaupungin naapurina ja huvila-asutuksen yhtenä alihankkijana. Pietari oli kivennapalaisille kuten sen lähipitäjillekin yhtäläinen "Kultainen kaupunki" kuin Tukholma ruotsalaisille ja Amerikka pohjalaisille.

1700-luvun lopulla pitäjä alkoi kiinnostaa venäläisiä talouspiirejä ja lahjoitusmaille ominaiset piirteet työvoiman hyväksi käyttöön korostuivat. On tutkimatta, miten paljon satunnaiset vaatimukset lisäsivät räsitystä samana pysyväästä verosta huolimatta. Yksittäiset käräjäinnit todistavat vain poikkeuksista. Keskustelu pitäjän asemasta venäläisen asetehtaan läheisyydessä ennakoi uhkaa, mutta ei ehtinyt vaikuttaa käytännössä Kivennavalla. Lintulan pienen hovileirin työvoiman tarve oli vähäinen kiistan korkeimman huipun aikana 1830-60-luvuilla verrattuna silloiseen väkimäärään (n. 7000 henkeä). Asetehdas ei ehtinyt hyötyä työpäivistä vaatimallaan tavalla. Alunperin 1350 vuotuisen työpäiväurakan määrä oli tuolloin nousut, mutta sen tekemiseen tarvittava ihmisjoukko samoin moninkertaisesti isonvihan ajoista.

Kirkon rippikirjakäytäntö selventää, millaiseen asemaan hiljalleen pitäjään vaeltavat savolaiset ja muut tulokkaat

joutuivat. On vaikea havaita, miten so- ta vuosina 1741-43 olisi todella tyh- jentänyt taloja, vaikka autioiksi mer- kittiin 125 tilaa. Luultavasti uudet asujat, usein nuoret parit, käyttivät näitä verottomia tiloja hyväkseen. Maan- tarkastustahan ei pidetty pitkiin ai- koihin.

Jos papiston laatimat molemmat talo- ryhmit eritellään perheiksi pariskun- tien mukaan, saadaan taulukkoon luku- sarja, jossa näkyvät entiset tilalliset poikien, veljien ja yhtiömiesten (16 sukunimeä) muodostamina suurperheinä tai niiden osina ja näiden lisäksi ikäänkuin "alustalaisiksi" asettuneet liikkuvammat parit. Pitäjässähän vihit- tiin vuosittain yli 20 paria, tämän rippikirjan pitoaikana 226, joista suu- rin osa jäi Kivennavalle. Taulukkoon on merkitty, montako kumpaakin tyyppiper- hettä asui pappien kirjaaman sukunimen suojassa. Yhden perheen talouksia olivat pääasiassa uudisasukkaat, ne, jotka rippikirjan sivuilla 115-134 on tituloitu sanalla "Inhysingar". Heihin verrattavia olivat sivuille 99-114 mer- kityt perheet, koska ne yhdessä täyden- sivät toisensa kyläkohtaiseksi luette- loksi vanhojen päätilojen rinnalle. Yh- den perheen talouksia oli näillä ti- loilla 56; itsellisiperheet joiksi tässä uudisperheet on tulkittu toisin kuin on tapana, olivat tällaisia miltei yksin- omaan. Näitä oli 275 yksinäistaloutta. Sarakkeisiin asetettuina erikokoisia perheitä oli eri taloissa seuraavasti:

#### ERIKOKOISTEN TALOUKSIEN JAKAUTUMINEN TILOILLE

1. Pariskuntia yhdellä tilalla                      3. a) Itsellisiperheitä b) kaikkiaan  
2. a) Tilallisperheitä b) kaikkiaan              4. Talouksia a) eri tiloilla b) yhteensä

| 1        | 2a     | 2b  | 3a        | 3b  | 4a  | 4b  |
|----------|--------|-----|-----------|-----|-----|-----|
| 1        | 56     | 56  | 117 + 158 | 275 | 331 | 331 |
| 2        | 63 2x= | 126 | 17 + 9    | 52  | 89  | 178 |
| 3        | 42 3x= | 126 | 4         | 12  | 46  | 138 |
| 4        | 18 4x= | 72  |           |     | 18  | 72  |
| 5        | 7 5x=  | 35  |           |     | 7   | 35  |
| 6        | 1 6x=  | 6   |           |     | 1   | 6   |
| 7        | 2 7x=  | 14  |           |     | 2   | 14  |
| Yhteensä | 189    | 435 | 138 167   | 339 | 494 | 774 |

Lähde: Kifwenebes jörsamlings Skrifte och Communionsbok - Åhr 1732-1743 mf. UK 677, s. 1-134

Lukumäärät on saatu poimimalla kaikki kyseisen rippikirjan sisältämät avioparit. Tilanne ei ollut pysyvä muutamien etsiessä vielä asuinpaikkaa. Kolmen tai useamman perheen talouksia oli 265 (34,2%).

Kannasta on käsitelty 1880-luvulta asti tietyissä esityksissä hyvin mustin väreihin ja kerrattu kritiikittä tendens-

sikirjoituksia tosioloihin soveltamatta. Vain sukututkijoilla lienee tarpeeksi aikaa ja harrastusta tutkia perusläheteiden avulla, miten asiat missäkin oikkein olivat. Siten myös Kivennavan kohdalla väestön etsiminen kirkonkirjojen sarjoja käyttäen nosti sen määrän henkikirjoihin verrattuna miltei 10-kertaiseksi. Ja tulijoita sinne riitti!

#### KIVENNAVAN VÄESTÖ MUUTAMIEN HENKI- JA RIPPIKIRJOJEN MUKAAN

| kylä          | mk. 1727  | hk. 1723  | hk. 1728  | hk. 1736  | rk. 1732-43 |
|---------------|-----------|-----------|-----------|-----------|-------------|
| Ahjärvi       | 19 taloa  | 59 henkeä | 42 henkeä | 27 henkeä | 192 henkeä  |
| Haapala       | 3         | 20        | 11        | 10        | 140         |
| Holttila      | 2         | --        | 5         | 3         | 19          |
| Ikola         | 6         | 17        | 20        | 7         | 106         |
| Joutselkä     | 23        | 17        | 8         | 24        | 262         |
| Kanala        | 3         | 4         | 4         | 2         | 39          |
| Karvala       | 1         | --        | --        | 4         | 42          |
| Kaukolempiälä | 4         | --        | 8         | 8         | 77          |
| Kauksamo      | 6         | 13        | 14        | 10        | 81          |
| Kekrola       | 9         | 10        | 9         | 9         | 87          |
| Kivennapa     | 3         | --        | 8         | 12        | 88          |
| Kotselkä      | 3         | 16        | 17        | 8         | 60          |
| Kukkola       | 1         | --        | --        | --        | --          |
| Kuokkala      | 12        | 18        | 7         | 17        | 58          |
| Kurkela       | 4         | 19        | 10        | 9         | 108         |
| Liikola       | 2         | --        | 2         | 2         | --          |
| Lipola        | 11        | 35        | 22        | 16        | 142         |
| Miettilä      | 3         | --        | 6         | 4         | 37          |
| Pamppala      | 5         | 11        | --        | 8         | 53          |
| Pihlainen     | 5         | 19        | 25        | 8         | 87          |
| Polviselkä    | 8         | 22        | 22        | 17        | 165         |
| Puhtula       | 4         | 23        | 13        | 4         | 72          |
| Raivola       | 11        | 38        | 13        | 10        | 96          |
| Rantakylä     | 13        | 26        | 23        | 25        | 137         |
| Riihisyrjä    | 4         | 13        | 11        | 8         | 56          |
| Räikylä       | 3         | --        | --        | 2         | 16          |
| Saarenmaa     | 1         | --        | --        | --        | 8           |
| Seppälä       | 4         | --        | 4         | 3         | 51          |
| Sikiälä       | 1         | 9         | 2         | 2         | 32          |
| Siiranmäki    | 2         | --        | 2         | 1         | 3           |
| Soppikylä     | 3         | --        | 7         | 5         | 48          |
| Suurselkä     | 5         | 8         | 6         | 4         | 76          |
| Terijoki      | 12        | --        | --        | 8         | 74          |
| Tiilinmaa     | 1         | 11        | 4         | 2         | 24          |
| Tirttula      | 3         | --        | 4         | 4         | 64          |
| Vaittila      | 5         | 20        | 15        | 8         | 67          |
| Vehmainen     | 4         | 12        | 8         | 5         | 42          |
| Voipiala      | 4         | 35        | 11        | 6         | 62          |
| Vuottaa       | 6         | 9         | --        | 11        | 55          |
| Ylentelä      | 5         | --        | 11        | 4         | 14          |
| Yhteensä      | 225 taloa | 495 henk. | 374 henk. | 317 henk. | 2840 henk.  |

Lähteet: VA 9818:293-334; VA 9805:80-104; VA 9824:371- ; VA9874:105-109; mf UK 677

## KIVENNAVAN VÄESTÖMÄÄRÄT VUOSIEN 1732-43 RIPPIKIRJAN MUKAAN

| kylä           | maakirja-<br>taloja | talol-<br>lisiä | itselli-<br>siä | yht. | perheitä | vuonna<br>1754 |
|----------------|---------------------|-----------------|-----------------|------|----------|----------------|
| Ahjärvi        | 19                  | 136             | 56              | 192  | 32+15    | 188            |
| Haapala        | 3                   | 37              | 33              | 70   | 12+ 9    | 98             |
| + Luutahäntä   |                     | 24              | 46              | 70   | 6+13     |                |
| Holtttila      | 2                   | 16              | 3               | 19   | 4+ 1     | 24             |
| Ikola          | 6                   | 28              | 15              | 43   | 6+ 5     | 60             |
| + Paksujalkala |                     | 25              | 10              | 35   | 2+ 5     | 19             |
| Joutselkä      | 23                  | 49              | 23              | 72   | 14+ 6    | 198            |
| + Lintula      |                     | 29              | 20              | 49   | 7+ 6     | 46             |
| Järvelä        |                     |                 |                 |      |          |                |
| = Ikolaa       |                     | 18              | 10              | 28   | 6+ 3     | 14             |
| Kanala         | 3                   | 27              | 12              | 39   | 6+ 3     | 25             |
| Karvala        | 1                   | 32              | 11              | 42   | 11+ 3    | 74             |
| Kaukolempiälä  | 4                   | 29              | 48              | 77   | 8+13     | 58             |
| Kauksamo       | 6                   | 52              | 29              | 81   | 16+ 7    | 40             |
| Kekrola        | 9                   | 63              | 24              | 87   | 14+ 7    | 64             |
| Kivennapa      | 3                   | 28              | 60              | 88   | 6+13     | 64             |
| Korpikylä      |                     |                 |                 |      |          |                |
| = Rantakylää   | 3                   | 13              | 4               | 17   | 3+ 2     | 21             |
| Kottselkä      | 3                   | 44              | 16              | 60   | 10+ 4    | 66             |
| Kukkola        | 1                   |                 |                 |      |          |                |
| Kuokkala       | 12                  | 58              |                 | 58   | 14       | 151            |
| Kurkela        | 4                   | 30              | 42              | 72   | 11+11    | 90             |
| + Vanhakylä    |                     | 23              | 13              | 36   | 3+ 5     |                |
| Liikola        | 2                   |                 |                 |      |          | 16             |
| Lipola         | 10                  | 67              | 75              | 142  | 19+21    | 114            |
| Miettilä       | 3                   | 23              | 14              | 37   | 4+ 4     | 15             |
| Pamppala       | 5                   | 42              | 11              | 53   | 12+ 4    | 46             |
| Pihlainen      | 5                   | 43              | 44              | 87   | 12+15    | 94             |
| Polviselkä     | 8                   | 91              | 74              | 165  | 25+19    | 100            |
| Puhtula        | 4                   | 51              | 21              | 72   | 10+ 7    | 52             |
| Raivola        | 11                  | 60              | 36              | 96   | 19+11    | 131            |
| Rantakylä      | 10                  | 53              | 26              | 79   | 15+ 6    | 134            |
| + Kukonmäki    |                     | 19              | 22              | 41   | 5+ 6     |                |
| Riihisyrjä     | 4                   | 32              | 24              | 56   | 11+ 5    | 50             |
| Räikylä        | 3                   | 11              | 5               | 16   | 3+ 2     | 17             |
| Saarenmaa      | 1                   | 8               |                 | 8    | 2        | 13             |
| Seppälä        | 4                   | 15              | 8               | 23   | 5        | 26             |
| + Termola      |                     | 28              |                 | 28   | 7        | 30             |
| Sikiälä        | 1                   | 18              | 14              | 32   | 4+ 3     | 36             |
| Siiranmäki     | 2                   | 3               |                 | 3    | 2        | 21             |
| Soppikylä      | 3                   | 27              | 21              | 48   | 7+ 6     | 42             |
| Suurselkä      | 5                   | 44              | 32              | 76   | 11+ 8    | 38             |
| Tammiselkä     |                     | 23              | 118             | 141  | 7+34     |                |
| Terijoki       | 12                  | 27              | 47              | 74   | 6+13     | 86             |
| Tiilinmaa      | 1                   | 15              | 9               | 24   | 3+ 3     | 14             |
| Tirttula       | 3                   | 42              | 22              | 64   | 6+14     | 8              |
| Vaittila       | 5                   | 37              | 30              | 67   | 12+ 6    | 56             |
| Vehmainen      | 4                   | 36              | 6               | 42   | 17+ 3    | 65             |
| Voipiala       | 4                   | 38              | 24              | 62   | 8+ 8     | 33             |
| Vuottaa        | 6                   | 36              | 19              | 55   | 10+ 6    | 55             |
| Ylentelä       | 5                   | 9               | 5               | 14   | 2+ 2     | 36             |
| Yhteensä       | 225                 | 1658            | 1182            | 2840 | 435+339  | 2628           |

(-445=2395)

Lähteet: VA 9818. Revisions Protocoll öfwer Wyborgska Provinsien ...år 1727, mf.ES 2694; MMA Kifwenäbs Församlings och Communionsbook...År1732-1743, mf. UK 677; VA 11083 Mantals Längd öfwer Wiborgs Lähns Landts Commissariet Pro Anno 1754, ES 2706